

Riigikohus

Teie: 13.02.2020 nr 5-20-1/2

Meie: 13.03.2020 nr Õ-1/2404 - 3

**Arvamus halduskohtu poolt põhiseaduse
vastaseks tunnistatud normi
põhiseaduspärasuse kohta**

Tallinna Halduskohus tunnistas 6. veebruari 2020 otsusega haldusasjas nr 3-19-1389 sotsiaalhoolekandeseaduse (edaspidi SHS) § 133 lg 1 põhiseadusega vastuolus olevaks ja jättis kohaldamata osas, milles see ei võimaldanud toimetulekutoetuse määramisel isiku sissetulekust maha arvata retseptiravimitele tehtavaid kulutusi. Palusite, et Tallinna linn (edaspidi *linn*) esitaks arvamuse halduskohtu poolt põhiseaduse vastaseks tunnistatud normi põhiseaduspärasuse kohta.

Linn ei toeta seisukohta, et SHS § 133 lg 1 on põhiseadusega vastuolus, järgmistel põhjendustel:

1. Ravimid on toimetulekupiiri komponent ja seega arvestatakse seda toimetulekutoetuse maksmisel. SHS § 133 lg 1 annab toimetulekutoetuse väljaarvutamise valemi - netosissetulekust arvutatakse maha makstud elatis, jooksvad kuul tasumisele kuuluvad eluasemekulud ja kehtestatud toimetulekupiir. Kohus on leidnud, et säte on põhiseadusega vastuolus seetõttu, et valemi järgi ei ole võimalik netosissetulekust maha arvata retseptiravimitele tehtud kulutusi.

2. Sätet analüüsidest koosmõjus teiste toimetulekutoetust reguleerivate normidega, tuleb asuda aga seisukohale, et ravimite komponent sisaldub toimetulekupiiri summas. SHS § 131 lg 3 kohaselt lähtutakse toimetulekupiiri kehtestamisel minimaalsetest tarbimiskuludest toidule, riietusele ja jalanõudele ning muudele kaupadele ja teenustele esmavajaduste rahuldamiseks. Ilmselgelt on retseptiravimid, aga ka käsimüügist ostetavad ravimid ning abivahendid esmavajalikud kaubad ning seaduse mõtte kohaselt peaksid olema üks osa toimetulekupiiri summa määramise arvestuses.

3. Pigem on küsitav, kas Riigikogu on toimetulekupiiri määramisel arvestanud kõiki esmavajaduste komponente ning kas 2020. aasta riigieelarveseaduse § 2 lg 6 p 3, millega toimetulekupiir määrati, on põhiseadusega kooskõlas. Riigieelarve seletuskirjas ei ole toodud toimetulekupiiri arvestamise selgitusi, mille põhjal saaks veenduda, kuidas summa on kujunenud ning miks on põhjendatud just sellise summa määramine.

4. Kokkuvõttes, kuna ravimid on esmavajadust rahuldava kaubana toimetulekupiiri komponent ja toimetulekupiir on toimetulekutoetuse väljaarvutamise komponent, siis ei saa jõuda järeldusele, et ravimitele tehtud kulutusi ei oleks toimetulekutoetuse väljaarvutamisel arvestatud. Küll aga võib eeldada, et Riigikogu poolt määratud toimetulekupiir on liialt madal selleks, et toimetulekutoetuse saaja ei peaks valima näiteks toidu ja ravimite vahel. Toimetulekupiiri arvestamise põhimõtted ja komponendid vajavad üle vaatamist eesmärgiga tagada SHS § 131 lg 3 kehtestatud minimaalsete tarbimiskulude arvestamine.

5. Retseptiravimite hüvitamist saab korraldada mitmelt moel ning see on riigi poliitika küsimus. Kehtiva regulatsiooni järgi on riik ravimite hüvitamise poliitika kujundanud selliselt, et esiteks on kehtestatud Eesti Haigekassa soodusravimite loetelu, teiseks on kehtestatud täiendav ravimihüvitis ning kolmandaks peaks normi kohaselt olema ravimite kulud arvestatud ka toimetulekupiiri hulka.

6. Võrdlusena, Soomes maksab riiklikku toimetulekutoetust riigiasutus (KELA) ja isikule toimetulekutoetuse määramisega kaasneb automaatselt retseptiravimite kompenseerimine täies ulatuses (kas samal kuul või ka pikemal perioodil). Isikule laieneb apteegis ravimitele soodustus isikut tõendava dokumendi alusel. Selliselt on tagatud, et toimetulekutoetuse saaja ei peaks toetuse kasutamisel tegema valikuid näiteks ravimite ja toidu vahel.

7. Riigi ülesanne on reguleerida isikute toimetulekut soodustavaid abimeetmeid ning esmavajaduste rahuldamiseks minimaalsete vahendite tagamine on võimalik korraldada erineval viisil. Seega peaks riik töötama välja süsteemi, et inimesele oleks tagatud talle vajalikud retsepti- ja käsimüügiravimid ja abivahendid olenemata toimetulekupiirist. Ravimid peavad olema toimetulekutoetust saavatele isikutele kättesaadavad, kuid pigem oleks see mõistlik korraldada tervishoiusüsteemi kui sotsiaalhoolekande süsteemi kaudu.

8. SHS § 133 lg 1 kehtetuks tunnistamisega pannakse riiklikud kohustused kohalikele omavalitsusele ning riigi 2020. aasta eelarves ei ole nendeks kuludeks omavalitsustele raha ette nähtud. SHS § 133 lg 1 kehtetuks tunnistamisega pannakse omavalitsusele kohustus hüvitada retseptiravimitega seotud kulud. Sisuliselt on tegemist riigi kohustuse panemisega kohalikele omavalitsustele. Käesolevaks aastaks ei ole riigieelarves kohalikele omavalitsustele nende kulude kandmiseks raha ette nähtud. Sätte kehtetuks tunnistamisega lükatakse riigi vastutus ja kohustuste täitmine omavalitsustele. Riikliku kohustuse panemine KOVile eeldaks vajalike eelarvevahendite arvestamist ning nende tagamist.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Toomas Sepp
Linnasekretär

Koopia: Tallinna Kesklinna Valitsus; Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuamet

Ülle Vill 6404177 ylle.vill@tallinnlv.ee